

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ Κ. Μ. ΚΑΤΣΑΡΑ

ΥΠΟ Κ. Γ. ΦΩΚΑ

Εὐρίσκω φαινόμενα ἀταβισμού, Κύριε Συνάδελφε, εἰς τὸ ἱατρικόν σας στάδιον. Ἐγεννήθητε ἐν Σύμῃ, εἰς τὴν ξενοκρατουμένην Δωδεκάνησον ὅχι μακρὰν τῆς πατρίδος τοῦ Ἱπποκράτους. Ὁ πατήρ σας Κωνσταντῖνος δεξιῶς καὶ φιλανθρώπως ἐξήσκει τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα. Ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀν-
τράφητε ἐντὸς ἱατρικοῦ περιβάλλοντος καὶ δύο μεγάλοι νεανικαὶ ἐντυπώσεις ἔμειναν ἀνεξάλειπτοι εἰς τὴν μνήμην σας. Ὁ ἱατρικὸς βίος τοῦ πατρός σας μὲ τοὺς κόπους, τοὺς ἀγῶνας, τὰς εὐθύνας, τὰς συγκινήσεις ἑνὸς ἱατροῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀσθενείαν καὶ τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἀνταπά-
ρῃσιν καὶ τὴν καθημερινὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος. Ἐξήσατε ἐπίσης φοβερὰς στιγμὰς συγκινήσεως, ὅταν οἱ Τοῦρκοι συνέλαβον τὸν ἀκραιφνῆ πατριώτην καὶ ἐφυλάκισαν τὸν πατέρα σας εἰς τὰς σκοτεινὰς φυλακὰς τῆς Κῶ ὅπου καὶ ἡ ὑγεία του ἔπαυε καὶ τέλος ἀπέθανε διὰ τὴν Πατρίδα.

Εἰς τὴν ψυχὴν ἑνὸς νέου τοιαῦται ἐντυπώσεις παραμένουν ἀλησμόνητοι. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ καθῆκον, ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα τὰ ἐξήσατε πρὶν ἀνδρωθῆτε. Καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτήρ σας διεπλάσθη.

Ζῆλος ἀκατάσχετος ὅπως ἀναδειχθῆτε ἐφάμιλλος τοῦ τετιμημένου πατρός σας — καθήκοντα πρὸς τὴν οἰκογένειαν — καθήκοντα πρὸς τὴν πατρίδα — ἐπομένως σοβαρότης, φιλοπονία, φιλοδοξία — ἰδοὺ ἐκ τῶν προ-
τέρων διαγράφεται τὸ πρόγραμμα τοῦ βίου σας.

Εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν εἶχατε τὸ εὐτύχημα νὰ συναν-

* Συνεδρία 7ης Μαρτίου 1929.

τήσητε τὸν καθηγητὴν Τυπάλδον Πρεντιέρην, ὅστις ἐπηρέασε τὴν ὅλην ἱατρικὴν σταδιοδρομίαν σας.

Ὁ Πρεντιέρης ἐκ τῶν πρώτων Κεφαλλήνων καθηγητῶν τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἐκ τῶν πρώτων μαθητῶν τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς διδάξας ἐπὶ 20 περίπου ἔτη ἄφησε μεγάλας ἀναμνήσεις.

Μαθητὴς τοῦ *Bouillaud* τοῦ *Andral* τοῦ *Louis*, τῶν ὁποίων διετέλεσε βοηθὸς εἰς τὸ Νοσοκομεῖον *La Charité* ὁ Πρεντιέρης μετὰ τὰς ἐν Παρισίοις σπουδὰς του ἐξήσκησε ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ἱατρικὴν ἐν Κεφαλληνίᾳ· εἶτα διετέλεσε καθηγητὴς τῆς παθολογίας καὶ τῆς ἀνατοπαθολογικῆς ἀνατομίας ἐν τῇ Ἰονικῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ εἰς τὸ 1864 προσελήφθη ὡς ἰδιαιτέρος ἱατροῦ Γεωργίου τοῦ Α' καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Κλινικῆς καὶ τῆς Παθολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ, ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ θανάτου του (1885).

Ὁ Πρεντιέρης ἔφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ διδάγματα τῆς Γαλλικῆς κλινικῆς ἐρειδομένης εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ *Laennec*, τὴν συστηματικὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀρρώστου, τὴν ἔρευναν τῆς διαγνώσεως ἐπιβεβαιουμένης διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως τῶν σπλάγχνων διὰ τῆς Μοργανείου παρατηρήσεως, ὅπως συνήθιζε νὰ ὀνομάζῃ τὴν νεκροψίαν. Ἐὰν ἡ σημερινὴ κλινικὴ ἐπλουτίσθη διὰ τῶν νέων ἐργαστηριακῶν ἐξετάσεων τῆς μικροβιολογίας, τῶν ἀκτίνων οὐχ ἦτιον ὁ σκελετὸς τῆς κλινικῆς ἐξετάσεως μένει ἀνέπαφος, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ κατ' ἐξοχὴν κλινικὴ περίοδος τῆς ἱατρικῆς.

Ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας τοῦ Πρεντιέρη ἦτο γαλλικὴ μέθοδος, ἥτοι ἡ σαφήνεια εἰς τὴν ἔκφρασιν, ἡ ἀπλοποίησις τῶν πραγμάτων, ἡ λογικὴ ἡ γαλλικὴ σκέψις τοῦ *Descartes*.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Πρεντιέρη σὰς ἐγοήτευσεν, ὅπως τόσους ἄλλους, καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν Ἀθήναις σπουδῶν σας ἐσπεύσατε νὰ μεταβῇτε εἰς Παρισίους, ὅπως ἀντιληφθῇτε ἐκ τοῦ πλησίον τὰ διδάγματα τῆς Γαλλικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ ἱατρικὴ καὶ δὴ ἡ παθολογία κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διῆλθε περίοδον, ἣτις δύναται νὰ παραβληθῇ μὲ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως, ὅπως λέγει ὁ *Bouillet* ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἱατρικῆς του. Εἶναι μάλιστα ἀνωτέρα καθόσον κατέστησε τὴν παθολογίαν θετικὴν ἐφηρμοσμένην ἐπιστήμην.

Τὰ μεγάλα ρεύματα τῆς ἀναμορφώσεως ταύτης προῆλθον σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Ἐκεῖ ἀνευρίσκομεν τὰς θεμελιώδεις βάσεις τῆς Κλινικῆς τὴν ἀνατομίαν καὶ πρὸ παντὸς τὴν ἀνατομολογίαν καὶ τὴν φυσιολογίαν. Ἐκεῖ εὐρίσκομεν τὴν μικροβιολογίαν. Ὁ *Bichat* ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς τῆς γενικῆς ἀνατομικῆς. Ἄνευ μικροσκοπίου μὲ τὰ κοινὰ μέσα τῆς ἐξετάσεως, καθώρισε τοὺς ἰστούς καὶ τὰ συστήματα καὶ ἔθηκε τὰς βάσεις τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας, ἥτις μὲ τὴν χρῆσιν τοῦ μικροσκοπίου ἔμελλε νὰ καλλιεργηθῇ ἀργότερον ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς ἱστολόγους γερμανοὺς τοῦ *Virchow* τοῦ *Köliker* κ.τ.λ. καὶ τοὺς γάλλους *Cruvellhier*, *Lebert*, *Robin*, *Cornil et Banvier*.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φυσιολογίαν, αὕτη ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ *Cl. Bernard*, ὅστις ὑπῆρξεν ὄχι μόνον ὁ μέγας φυσιολόγος, οὕτινος αἱ ἀνακαλύψεις ἐπὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἥπατος, τοῦ παγκρέατος, τῶν νεύρων κ.τ.λ. εἶναι ἀπ' ὅλους γνωστοί, ἀλλὰ καὶ ὁ δόσας τὴν κατεύθυνσιν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, διδάσκων ὅτι ὁ ἐπιστήμων δύναται νὰ ἐπινοήσῃ ὑποθέσεις, νὰ δημιουργήσῃ, ὅ,τι ἡ φαντασία του ἤθελε. Ἀλλὰ τὰς ὑποθέσεις ταύτας ὀφείλει νὰ τὰς ἐπιβεβαιώσῃ διὰ τοῦ πειράματος, τῆς παρατηρήσεως, τῆς καταμετρήσεως, ἔτοιμος πάντοτε νὰ παραιτηθῇ τῆς πρώτης του ὑποθέσεως καὶ νὰ στραφῇ εἰς ἄλλην ὁδὸν ἐὰν τὰ ἐπιστημονικὰ μέσα δὲν ἐπικυρώσουν τὴν πρώτην ὑπόθεσιν. Τὸ ἔργον τοῦ *Cl. Bernard* ἐξηκολούθησεν ὁλόκληρος πλειὰς ἐρευνητῶν καὶ μαθητῶν: *D'Arsonal*, *Brousséquad*, *P. Bert*, *Mallassez*, *Marey*.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον αἱ φυσικοχημικαὶ ἐπιστήμαι ἐπροόδευσαν καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ *Lavoisier* τοῦ *Gay Lussac* τοῦ *Chevreuil* τοῦ *Dumas* *Berthelot* εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστά. Τέλος ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ *Pasteur* ἔμελλε νὰ ἀνατρέψῃ ἐκ βάθρων τὰς ἱατρικὰς μεθόδους εἰσδύουσα εἰς τὸν μικρόκοσμον τῶν ἀπείρων μικρῶν καὶ διαχέουσα ἄπλετον φῶς εἰς τὰς σκοτεινότερας γωνίας τῆς βιολογίας. Ἡ Κλινικὴ, ἡ παλαιὰ κλινικὴ τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ, ἐπωφελεῖται τῶν μεγάλων τούτων ἀνακαλύψεων καὶ διέρχεται τὰς ἐξῆς περιόδους.

Περίοδος τοῦ *Laennec* καὶ τοῦ *Bichat* (1818). Περίοδος τοῦ *Cl. Bernard*. Περίοδος τοῦ *Pasteur*. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ *Laennec*, δηλαδή ἡ ἀκρόασις, καθίσταται μεγάλη κατάρκτησις, διότι συνδέεται μὲ τὴν ἀνατοπαθολογικὴν

ἐξέτασιν τότε μακροσκοπικήν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Ἱπποκράτης δὲν ἐπέτυχε, ἂν καὶ εἶχε γνῶσιν τῆς ἀκροάσεως, ὁ *Laennec* μετὰ 2.400 ἔτη συνδυάζων τὴν ἀκρόασιν μὲ τὴν Μοργάνειον ἐξέτασιν τὸ ἐπιτυχάνει. Αἱ παρατηρούμεναι ἀλλοιώσεις τοῦ ἤχου διὰ τοῦ στηθοσκοπίου ἐξηγοῦνται μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀλλοιώσεων ἐπὶ τοῦ πτώματος. Ἡ κλινικὴ ἐξέτασις βοηθεῖται τότε ἀπὸ τὴν ἀνατομίαν, ἐπιβεβαιοῦνται ἢ ὅχι ἀπὸ τὴν ἀνατοπαθολογίαν, ἥμιν γίνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μικροσκοπική. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ *Laennec* τοῦ *Bouillaud* τοῦ *Louis*, τοῦ *Andral* κ.τ.λ.

Μία νέα περίοδος ἐγκαινιάζεται διὰ τὴν παθολογίαν μὲ τὰ διδάγματα τοῦ *Cl. Bernard*. Εἰς τὴν ἀνατομίαν, τὴν ἀνατοπαθολογίαν μικροσκοπικὴν καὶ μακροσκοπικὴν προστίθεται τὴν ὥρα ἡ φυσιολογία καὶ ὁ πειραματισμός. Ἡ κλινικὴ γίνεται φυσιολογικὴ πειραματικὴ. Καὶ ἡ χημεία καὶ ἡ φυσικὴ ἔρχονται ἐπικουροὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὸ θερμομέτρον π.χ. καθίσταται ἀπαραίτητον εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀρρώστου. Ἀλλὰ ἡ φυσιολογία δίδει τὴν κατεύθυνσιν καὶ τὴν πειθαρχίαν. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ *Villemin* τοῦ *Trousseau* τοῦ *Pasteur* τοῦ *Jaccoud* καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἐποχὴ τοῦ *Charcot* καὶ τοῦ *Vulpian*.

Τέλος ἡ μικροβιολογία ἡ ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ *Pasteur*, καλλιεργηθεῖσα ἔπειτα ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τοῦ *Koch* κυριαρχεῖ εἰς τὴν ἱατρικὴν καὶ ἀναμορφώνει τὴν χειρουργικὴν, θέτει τὰς βάσεις τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς θεραπευτικῆς. Εἶναι ἡ νεωτάτη περίοδος, ἡ ἐποχὴ τοῦ μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀποθανόντος *Widal*, ὅστις ἐφήρμοσε ὅλα τὰ ἐργαστηριακὰ μέσα εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀρρώστου ἀκολουθῶν εἰς τὴν ἱατρικὴν, ὅπως ἔλεγε, τὴν πειθαρχίαν τῶν Παστοριανῶν μεθόδων.

Ἐξ ἄλλου τὰ ἐπιστημονικὰ μέσα τῆς ἐξετάσεως πληθύνονται καὶ τελειοποιοῦνται. Ἐκτὸς τῶν χημικῶν ἐξετάσεων τῶν ἐκκριμμάτων καὶ τοῦ αἵματος αἱ ἀκτῖνες τοῦ *Röntgen* δίδουν νέαν ὥθησιν εἰς τὴν διάγνωσιν ἡ δὲ γραφικὴ μέθοδος τοῦ *Marey* ἐφαρμόζεται εἰς τὰς παθήσεις τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος.

Τώρα δυνάμεθα νὰ κατατοπίσωμεν τὴν θέσιν τοῦ *Charcot*. Ἔσχεν εἰς τὴν διάθεσίν του ὅχι μόνον ἀνθρώπινον ὕλικὸν κολοσσιαῖον (τὸ Νοσοκομεῖον τῆς *Salpêtrière* ἔχει πέντε χιλιάδας ὑποτρόφων) ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνατομίαν, τὴν

ἀνατοπαθολογίαν μακροσκοπικὴν καὶ μικροσκοπικὴν, τὴν χημείαν, τὴν φυσικὴν τοῦ ἔλειπεν ἢ μικροβιολογία καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ *Röntgen*.

Μὲ τὸ ὑλικὸν τοῦσο καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ταῦτα ἐφόδια ἤρξατο τῶν ἐρευνῶν του καὶ τῆς διδασκαλίας του πρῶτον ὡς καθηγητῆς τῆς ἀνατοπαθολογίας, εἶτα δὲ ὡς καθηγητῆς νέου κλάδου, τῆς νευρολογίας, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἰδρυσε. Τὰς ἐρεῦνας του ἐξέδωκεν εἰς πολλοὺς τόμους. Μαθήματα ἐπὶ τῶν παθήσεων τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ νεφροῦ, ἐπὶ τῆς τοπογραφίας εἰς τὰς παθήσεις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, φωτογραφικὴ εἰκονογραφία τῆς *Salpetrière*. Τὸ ὄνομά του μένει συνδεδεμένον μὲ πλείστας ὅσας παθολογικὰς ἀλλοιώσεις, τὰς ὁποίας πρῶτος περιέγραψε. Ἀρθροπάθειαι καὶ ἀνωμαλίαι τῆς κινητικῆς αἰαξίας, ἐγκεφαλικὴ παχυμηνιγγίτις, ἀκτινοτροφικὴ πλαγιοσκήρωςις (νόσος τοῦ *Charcot*) κ.τ.λ.

Ὁ *Charcot* ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτῆς τῆς νευρολογίας, διότι συνεκέντρωσε μαζί μὲ τὴν τερασίαν προσωπικὴν ἐργασίαν του τὰς μελέτας ἀξιοθαυμάστων ἐρευνητῶν, ὅπως τοῦ *Duchenne de Boulogne* καὶ τοῦ *Vulprien*, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν σύγχρονοί του. Διὰ τῆς μεθοδικότητος τῆς διδασκαλίας του ἐπέβαλεν εἰς τὸν παγκόσμιον ἱατρικὸν κόσμον τὰ διδάγματά του. Ἐφησε δὲ διάδοχους ἀνταξίους τοῦ ὀνόματός του. Ὁ *Ballet*, ὁ *Brissand*, ὁ *Dejerine*, ὁ *Babinski* ὑπῆρξαν μαθηταὶ τῆς Σχολῆς τῆς *Salpetrière*.

Ὅστις δὲν παρενρέθη εἰς τὰ μαθήματα τοῦ *Charcot* δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἐπιβλητικότητα τῆς διδασκαλίας του. Ἡ καθηγητικὴ ἔδρα ἦτον θεατρικὴ σκηνή. Τὸ Ναπολεόντιον ὕψος τοῦ *Charcot* (διότι ὠμοίαζε μὲ τὸν μέγαν Ναπολέοντα), ὅστις ὄρθιος παρουσίαζε τοὺς ἀρρώστους καὶ ἐπειραματίζετο ἐπ' αὐτῶν, ἡ συγκέντρωσις ἐπὶ διεθνοῦς ἀκροατηρίου καὶ μιᾶς πλειάδος ἐξόχων μαθητῶν περιστοιχούσης τὸν διδάσκαλον, ὅλα συνέβαλλον νὰ διαμορφώσουν περιβάλλον ὀνειρώδες καὶ κάπως μαγικόν. Ἡ γνωστὴ εἰκὼν τοῦ ζωγράφου *Brouillet* παριστάνει ἓνα μάθημα τοῦ *Charcot* περιστοιχουμένου ὑπὸ διαπρεπῶν καὶ γνωστῶν μαθητῶν, ὅταν τοὺς ὑποδεικνύῃ μίαν γυναικὰ κατὰ τὴν φάσιν τῆς καταληψίας.

Ἐμπνευσμένος ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μαθήματα ἔκθαμβος ἀπὸ τὴν λάμπριν τῆς Σχολῆς τοῦ *Charcot* ὁ κ. Κατσαράς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ

ὄνειρον νὰ πραγματοποιήσῃ εἰς τὸν τόπον τοῦτον τὸ μέγαλον παράδειγμα καὶ νὰ ιδρύσῃ καὶ ἐδῶ τὴν Νευρολογίαν.

Τὸ ὄνειρόν σας, Κύριε Συνάδελφε, ἐπραγματοποιήθη, διότι ἔχετε ὅλα τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα. Εἴχατε τὴν ὑπομονήν, τὴν εὐκόλον ἀντίληψιν, τὸν λόγον, τὴν φιλοπονίαν, τὴν ὑγείαν καὶ αὐτὸν τὸν χρόνον. Ἡ δὲ ἐξωτερικὴ σας παρὰστασις οὐκ ὀλίγον συνέτεινε εἰς τὴν ἐπιτυχίαν. Τὸ ἰδανικόν σας τὸ ἐπεδιώξατε ἀνενδότως ἐπὶ 30 καὶ πλέον ἔτη διδάσκων καὶ διδασκόμενος. Οὔτε κατὰ κεραίαν παρεξελκίνατε τοῦ σκοποῦ σας. Εἶσθε ἀπὸ τοὺς ὀλίγους μεταξὺ ἡμῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἀνεμίχθησαν εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν. Κατεδιώχθητε ἐνίστε.

Καὶ ἐπὶ δένδρων ὑψηλῶν ὁ κεραυνὸς ἐνσκήπτει

(ΠΑΡΑΣΧΟΣ)

Κολούει Θεὸς τὰ ὑπερέχοντα

(ΗΡΟΔΟΤΟΣ)

Οὐδέποτε ὅμως περιπέσατε εἰς ἀπογοήτευσιν μήτε νευρασθένειαν. Θεραπεύετε τὰς νόσους ταύτας, δὲν τὰς φοβεῖσθε.

Δὲν θὰ ἀπαριθμήσω τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας σας. Ἀρκετὰ ἡσχολήθημεν περὶ αὐτῶν ἐν τῇ εἰσηγήσει, τὴν ὁποίαν οὐνετάξαμεν ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν συνάδελφον κ. Σάββαν, ὅπως καὶ κατὰ τὸν ἐορτασμὸν τῆς 30ετηρίδος, ὅταν οἱ συνάδελφοι τῆς Ἱατρ. Σχολῆς, οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ φίλοι σας τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξεδήλωσαν δημοσίᾳ τὸν πρὸς τὸ ἔργον σας θαυμασμόν των.

Ἵσως ὅμως παρελείψαμεν νὰ προσθέσωμεν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἔργων σας τὴν ἀνατροφήν τοῦ υἱοῦ σας καὶ συναδέλφου κ. Ἰωάννου Κατσαρά, διότι ἐνστίκτως ἠκολουθήσατε τὴν Ἱπποκρατικὴν παράδοσιν καὶ ἐμνήσατε τοὺς υἱούς σας εἰς τὰ ἅδυντα τῆς Ἱατρικῆς. Οὕτω ἐπλουτίσατε τὴν ἡμετέραν Ἱατρ. Σχολὴν δι' ἐνὸς ἐξόχου συναδέλφου, ὅστις συμπληρώνει τὸ ἔργον σας καταγινόμενος μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ἀνατομοπαθολογίαν.

Μετὰ 30 ἔτη διδασκαλίας καὶ μόχθων κατορθώσατε ὅχι μόνον νὰ ἐπιβληθῇτε, ἀλλὰ καὶ νὰ διαφυλάξητε καὶ τὴν ἐξωτερικὴν σας παρὰστασιν. Δὲν ἀλλάξατε δι' ἐκείνους ποῦ σὰς γνωρίζουν πρὸ 29 ἢ 30 ἐτῶν. Καὶ δὲν λείπει οὔτε ἡ διάθεσις οὔτε ἡ φιλοπονία οὔτε καὶ αὕτῃ ἡ φιλοδοξία, ἀπόδειξις ὅτι δικαίως ἐπεδιώξατε τὸ δικαίωμα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ. Ἡ δὲ Ἀκαδημία ἀποβλέπουσα εἰς τὰ ἔργα σας πρωτότυπα καὶ διδακτικά, εἰς τὴν θέσιν ἣν κατέχετε

εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὴν ἐν γένει σταδιοδρομίαν σας καὶ κατὰ βάθος εὐγνωμονοῦσα διὰ τὰς προσπάθειάς, τὰς ὁποίας καταβάλλετε, ὅπως συγκαταλεχθῇτε μεταξὺ ἡμῶν, ἡ Ἀκαδημία λέγω ἄφοῦ ἔκαμε τὰς ἐπιβεβλημένας ἀντιστάσεις, διὰ τὰ μὴ φανῇ ὅτι εὐκόλως ἐνδίδει, σὰς δέχεται σήμερον μὲ μεγάλην χαρὰν εὐελπιστοῦσα ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦτο διανοίγει δι' ὑμᾶς νέον στάδιον καρποφόρου ἐπιστημονικῆς δράσεως.

Κύριοι, κατὰ τὴν τελευταίαν ἀκαδημαϊκὴν τελετὴν πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Χατζιδάκι ἠκούσατε εἰς τοὺς ὠραίους ἐκφωνηθέντας λόγους τὰ ἐκδηλοῦνται ἢ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια διὰ τὸ συντελεσθὲν ἐλληνικὸν ἔργον του.

Δὲν θὰ ἐξετάσω τὸ ζήτημα ἐὰν ἡ ἐπιστήμη ἔχει πατρίδα. Ἡ πρόληψις τῆς ἀπάτριδος ἐπιστήμης εἶναι τόσον ἐρριζωμένη, ὥστε εἰς ἄλλους καιροὺς ὁ πολὺς *Pasteur* ἠναγκάσθη τὰ εἶπῃ ὅτι ἡ μὲν ἐπιστήμη δὲν ἔχει πατρίδα, ἀλλὰ οἱ ἐπιστήμονες διεκδικοῦν μίαν πατρίδα, ὡς ἐὰν ᾔθελε καὶ αὐτὸς τὰ θυσιάσῃ εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀπάτριδος ἐπιστήμης, ἀλλὰ τὰ διαφυλάξῃ τοῦλάχιστον δι' αὐτὸν τὴν ἐθνικότητά του.

Συνεζήτησα ἄλλοτε τὸ θέμα τοῦτο καὶ δὲν εἶμαι πεπεισμένος ὅπωςδῆποτε ἀκόμη ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν ἔχει πατρίδα.

Ὅσοι νομίζομεν ἐπιθυμητὸν καὶ δίκαιον τὰ διαμορφώσωμεν μίαν νεοελληνικὴν ἐπιστήμην δὲν φρονῶ ὅτι σφαλλόμεθα. Τὸ ἔργον τοῦ κ. Χατζιδάκι ὑπὲρ πάν ἄλλο συντείνει εἰς τοῦτο. Καὶ τὸ ἔργον τοῦ κ. Κατσαρά εἶναι διὰ τὴν ἱατρικὴν μία γενναία συμβολὴ εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἐπιστήμην.

Ἡ δὲ Ἀκαδημία, ἥτις φιλοδοξεῖ τὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ἐν γένει διανοητικὴν κίνησιν τῆς νέας Ἑλλάδος, δυσκόλως θὰ ἠδύνατο τὰ κάμη καλλιτέραν ἐκλογὴν διὰ τὸν πρῶτον ἱατρὸν παθολόγον, τὸν ὁποῖον διὰ τῆς ψήφου τῆς ἀνέδειξεν ὡς τακτικὸν μέλος τῆς, καὶ τὸν διδάσκαλον, ὅστις τὰ μάλα συνετέλεσεν εἰς τὴν καταπληκτικὴν πρόοδον, ἣν ἐσημείωσε κατὰ τὰ τελευταῖα 25 ἔτη ἐν Ἑλλάδι ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη.